

Csabai László

Nyárligeti napló 2.

(Érkerti szeánsz)

2009. március 11. szerda, Nyárliget

Örömteli és fájdalmas egymást váltogatja. Sörözés és rántott sertésköröm evés a SZIRT-tel a Fészekben, prima falatok, használható ötletek. Hajnalban tűrhetetlenül feszülő hólyag, pedig most kellene igazán a szeszégető szendergés. (Persze a szendergés, amúgy is a világ legboldogítóbb állapota.) Megyek, bár minden ízem tiltakozik a felkelés ellen. Utána viszont sokszorozott élvezettel ájulok ismét.

Találgom, honnan jön, az álomból-e, vagy a valóságból? Netán egy belső szerv működése akadozik? Fölküzdöm magam, s a zaj összeköti álmomat a valósággal, az iménti lengő–megakadó nyikorgás folyamatos–vonatszerelvény–kisiklás–szerű robbanó csapkodássá válik. Irtózatos. Az ablakból nem látni a forrást. A kapuból már igen, hevedernek feszülve, a győtrelemtől elszürkült arccal vonszol valamit egy agastyán. Elhalad előttem. Fülembetapasztom. Négyrét hajtott, rozsdás, csorba-hullámos tetőfedő lemez van a hevederre kötve.

A rakomány reng, a rétegek egymásra csapódnak. Hajnali öt óra van.

2009. március 20. péntek, Nyárliget

Napkoraiak

Aki napkorinak született, örökre az marad. Még ha be is költözött a *nagy*, befogadó Nyárligetre. Mert a napkoraiak összejárnak.

Nagyanyámat viszem a Honvéd utcára. Mielőtt megérkeznénk a régi lakanyához – pontosabban csak a helyéhez, ahol most a szőnyegszalon van –, le-föl furikázunk a Kállai út (a régi nyárligetieknek nem Kállói, nem is Szent István és persze nem Vörös Hadsereg út), és a Hatzel téri piac, „az ócskapiac” között, sétálni már nem bír – voltaképp soha nem is szeretett –, de nézelődni imád. Három kör után megállunk Ella néni portája előtt. Szép, vörösre festett sarokház, valamikor fűszerüzlet működött benne, a bolt ajtaja még megvan, vagyis a szemöldökfától a küszöbig érő fémspaletta. Rajtra felirat: *Rothberg & Söhne Graz 1889*. Az ilyen feliratos spaletták mindig bizsergető jóérzéssel töltenek el. Belépni már csak a hátsó bejáraton tudunk. Nagyanyámat átadom Ella és Juci néninek, legalábbis míg ölelkeznek, s ezzel megtartják. Aztán bejárjuk a kertet, megnézzük a tulipán- a jácint- és a petrezselyemágyást. Az utóbbi nem a válság miatt van, sváb asszonyok gondolatvilágába a legfelszabadultabb díszítő tevékenység közben is be-betör a praktikum: jó, ha virág ékesíti az udvart, de azért a levesbe valót is csak ki kell termelnie.

Ella öt évvel fiatalabb nagyanyámnál, Juci pedig úgy nyolccal-tízvel, még tán nyolcvan sincs. (Mellesleg: *ha már nagyon muszáj*, és meghal egy rokonom, az legalább kilencven éves. De volt már százegy éves is. Jólesik erre gondolni. Általában.) Vendéglátóink *quasi* testvérek, mert unokatestvérek, csakhogy Juci kisgyermekként elvesztette szüleit –lovaskocsistul beleborultak a napkori dombok közti Kígyós hasadékbá, és olyan mélyen szorultak meg, hogy még a hangjuk sem érte el a felszínt, már ha egyáltalán kiabáltak segítségért –, s nagynénjéhez, a *vajszívű, de kegyetlen* Tecka nénihez került, így együtt nőttek fel Ellával. Ellának 19 éves korában – férj-

hezmenésileg már *benne volt a korban* – Tecka néni kikommendáltatta Szerencsés Józsefet, akit én Josti bácsiként ismertem. Josti bácsi igen jó ember volt, kivéve, ha ivott, ami gyakran megesett. Olyankor megháborodott: felgyújtotta a szomszéd szőlőjét, beledobott egy döglött macskát a napkori párttitkár kútjába – nem lett semmi baja, a *szemtelenül agresszív* emberektől mindenki tart –, és nekitámadt Ella néninek. Ella néni az első és egyetlen gyermekével elvetélt. Senki nem tudja pontosan, miért. (De mindenki sejtí.) Sokszor elszökött Josti bácsitól, aki rendre a hajánál fogva ráncigálta vissza. Családja szégyellte – mármint Ellát –, válás természetesen szóba sem jöhetett. Harmincévnyi gyötrelém után végül a csülkös paszulyleves segítette Ellán. Josti bácsi úgy telefaltta magát, hogy – amiként mondogatják – a bélcsvarodás *kivégezte*. Halála előtt pár nappal, húsvétozásakor, még elemistaként, találkoztam vele. Fukarsággal nem vádolhatom Josti bácsit, 100 forint locsolópénzt kaptam tőle – *ami akkor nagy pénz volt* –, ugyanis ragaszkodott hozzá, hogy őt is meglocsoljuk. (Sőt, Ella néni nem is kért a köl niből, dugott a zsebembe pár forintot, és visszaült a sparthelthoz a tüzet piszkálni.) Ezen valahogy csak most lepődöm meg. Bár eltelt vagy 25 év, állítom, Ella néni most jobban néz ki. Ella a férjén kívül még egy ajándékot kapott anyjától: a kávéivás iránti szenvedélyét. Josti bácsi csend- majd gátőr volt, Ella néni a háztartást vezette, béresekkel a szőlőt műveltette, aztán a téesznek dolgozott be, kesztyűket kötött, szóval nem számítottak paraszti sorban lévőnek – legfeljebb félparasztiban –, de a kávéivását, mint elvetemült luxust, nem hagyta szó nélkül a falu. „Megy a nagy *franckolás!*” „Rázza a *franckot!*” – ilyeneket hánytak rá, ha a boltból hazafelé tartott. Ugyanis Franck vegyeskávét – fele bab, fele pót – ivott állandóan. Aztán, mikor a hatvanas években fordult a világ, és már a Birkalaposi csősz sem tudta elképzelni a felkelést egy bivalyerős dupla nélkül, Ella néni akkor is megmaradt a maga szelídített változatánál. Most is azt kínál föl. Persze csak nekem és Ica néninek. Nagyanyámnak nem, mert ő hiper koffeinérzékeny. Egy műtét előtt koffein tartalmú nyugtatót adtak neki, és olyan rohamok törtek rá, hogy – szerinte – *majdnem meghalt*. Az operációt el kellett halasztani – ez tény. Ő, szokás szerint, teát iszik, gyengét, a csészében lévő forró vízen épp csak hullámot vet a filter. Beszélgetnek. A szokásos dolgok kerülnek terítékre: mi lesz ebből a világból, milyen lesz a túlvilág, és a *singlizők*.

– A népnek nem fülük a foga a munkához, megijed, ha kapát lát, inkább teleszórja a határt méreggel, csoda, hogy fejnélküli csecsemők születnek?! – nyit Ella.

– Kifutnának a világból, ha mislingelniük kéne, ezek csak strandon, bronzolajjal bírják a napot! – helyesel Juci. Látszik, ki a főnök. Egyébként nem tudok róla, hogy ő valaha is szántóföldön görnyedt volna. – Elfogy a benzin, meg a permetszer, meg a műtrágya: éhezni fogunk!

Az éhezés lehetősége a régieknél állandó téma. „Még visszajön a csajkarendszer!” „Egyszer még örülni fogunk, ha sárgakásával vagy gerslivel *kihúzzuk!*” –ilyeneket hallottam tőlük mindig.

Nagyanyám általában mértéktartó álláspontot képvisel, bár *a népről*, neki sincs túl jó véleménye, azért az éhezéstől nem rémülődik.

– Fillérekből jól lehet lakni, csak egy kis liszt, krompé, meg tojás kell hozzá. Én havi húszezerből három embert etetek. Magamat, Bazsit (ő a nagynéném, aki régebben Kati volt) és Gyulát (ő nagynéném férje – illetve már 20 éve elváltak, de még nem költözött el –, az a fajta ember, aki ha szóba kerül, mindenki csak legyint). Ha nálunk van Kistimike, akkor négyet! Kedden tört krumpli volt pirított hagymával. Na, persze én a hagymát nem ehetem, mert puffadok (a két házigazda rögtön a ha-

sához kap, és biztosítják: ők is folyton puffadnak) sütöttem hát egy kis parizert hozzá, az ebédet csak letudtam vele. *Ésakkor!* (Felemelt ujjal mutatja: elbeszélésében döntő mozzanathoz ért.) – Tegnapelőtt gyúrtam egy kis laskát, kifőztem, aztán rálöktem a főtt krumpli maradékot, mert előző nap csak a felét passzíroztam össze! (Elismerő pillantások mindkét oldalról.) Egy kis pirosarany, vegeta és már meg is volt a grenadírmars. (Ella kezébe csap, Jucinak tátva marad a szája, de nagyanyám igazán csak most jön lendületbe.) Maradt belőle másnapra is. Fogtam magam, és szépen kisütöttem. Mint a lapcsánkot! Bazsi még este is azt ropogtatta. (Ella gyomra megkordul, Juci szeme hitetlenkedve kikerekedik, de nagyanyámnak még rá kell tennie az i–re a pontot.) Két lepény még így is megmaradt. Szerintetek kidobtam? (Ez természetesen költői kérdés.) Ugyan már! Összemorzsoltam, tettem rá egy kis tepertőtöreket, beletöltöttem egy malacbendőbe és a lerbén megpirítottam. (Ella kortyolgat a csészéből, bár az már rég üres, Juci csak néz.) Jó volt, bár egy kicsit száraz, elvégre már másodszor sütöttem ki ugyanazt a..., vagy már nem is másodszor hanem... (ez a prózai töprengés kell, hogy visszazökkenjünk a realitásba.) Szükségem van ilyen fogásokra, csak így tudok havi 55 nyugdíjból 40-et *kisporolni*. (55 mínusz 40 az 15 ezer, és ő az előbb azt mondta, 20 ezerből oldja meg a kosztot, de ezen nincs mit csodálkozni, ha nagyanyám részkiadásait összeadjuk, több jön ki, mint a jövedelme, ez a világ nyolcadik csodája) Még Timikének is csurran-cseppen valami...

Timike az unokahúgom, negyven felé jár. Negyedik férjével Írországba mentek dolgozni, mivel „Magyarországon csak a gazemberek tudnak megélni”, rendre hencegő e-maileket küld Bazsinak, de valami mégsem stimmelhet velük, mert nagyanyámnak kell őket, itthonról, támogatni.

Ella néni almás pitét rak az asztalra, úgy látszik, előmlött rajta a nagyvonalúság. Remek. Az alma miatt van, nem tudom miért, de a napkori alma a legjobb a világon. Erre már gimnazista koromban rájöttem, mikor részt béreltünk a téesz almáskertjéből. A fákat megpermetezte, megtrágyázta és körbeszántotta a téesz, nekünk a metszés és a szedés maradt, úgy emlékszem, a termés feléért.

– Onnan senki nem jött még vissza! – mondja Ella néni, s ezzel már át is tértek a túlvilág tárgyalására. Ella néni ambivalens kijelentéseket szokott ebben a kérdésben tenni. Mindig az ellenkezőjét annak, amit az előtte megszólaló állított. Vagyis, ha az azt hangoztatta: „van örök élet, feltámadás, paradicsom”, akkor ő rögtön elkezdí gúnyolni, amiért hisz gyermekmesékben, ha viszont az illető azt mondta: „kámpec és annyi”, akkor rögtön – hol dörmögve, hol hangosan, többnyire hangosan – *komnestának*, elvetemült istentagadónak bélyegzi, és kioktatja: „semmitől csak semmi lesz, a valami, az mindig valami marad!” Juci néni változó elképzelésekkel áll elő, jelenleg a negyedik dimenzióra és az ufókra bázíroz. Abban – most éppen – biztos, hogy az elhalt lelkek az ufókkal együtt élnek abban a bizonyos dimenzióban, viszont, hogy az ufók valójában visszatérő szellemek-e, azon még töpreng.

– Kinézetre gyermekformák, eddig rendben van a dolog, hisz nyilván *visszasüllyedtek gyermeki ártatlanságukba*, csak azt nem értem, miért vegetáriánusok, normális ember nem salátán él, habár, mivel a túlvilágon minden lény, ember és állat, békében *elvan* egymással... – mondja, és meghányják-vetik, vajon a túlvilági hűsevés belefér-e a lélekeremtények közötti szeretetteljes viszonyba.

Nagyanyám – anélkül, hogy tudna róla – agnosztikus, szeretne hinni az öröklétben, de nem nagyon sikerül, bár néha talán mégis. Az ufókat illetően kifejezetten racionalista. Természetesen meg van győződve a létezésükről, de szerinte épp úgy evilágiak, mint mi, csak egy másik bolygó a hazájuk. Titkon azt reméli, ha végre beállítanak az amerikai elnökhöz – valamiért úgy véli, egyedül ő illetékes fogadni őket –, átadják sok betegség gyógyításának titkát. (Nagyanyámnak sok betegsége van.) De ezeket a gondolatokat csak velem osztja meg, vendéglátói felé ennyire nem nyílik meg, nekik csak annyit mond:

– Bosszantó, hogy itt köröznek fölöttünk, figyelnek minket, s nem árulják el, mi a szándékuk. Barátkozni akarnak vagy ártani? *Ideje lenne már nekik színt vallani!*

„Ideje színt vallani!” – dűnnyögte magában Lechler Manyi (ez nagyanyám lánykori neve) Pelles Rezsőre, a salgótarjáni fémárucikk-kereskedőre gondolva. Manyi 39-től Sztankovéknál, nővére macedón férjének családjánál élt és dolgozott, a Honvéd utcai honvéd laktanya mellett. (Vagyis nem messze Elláék mostani házatól.) Rezső nyárligeti cégeknek szállított, Sztankovéknak is, így találkoztak. Annyira egymásba habarodtak, hogy Rezső hamarosan minden nyárligeti útját megtoldotta két nappal, szobát vett ki a Koronában, és ügyeivel végezvén vendéglőbe, moziba vitte Manyit, aztán késő estig sétáltak. Manyi még azt is megengedte neki – de utána meggyóna –, hogy séta közben átkarolja és megcsókolja. Kitűzték a lánykérés napját stb., de Manyi elbukott. Mikor *visszatért* a Vajdaság, az „Elhangzott a szó”-t énekelve masírozó bakák közé hamarosan elkezdtek besorozni a korábban őket ünneplőket. Sokan a nyárligeti laktanyába kerültek, ami a Don-kanyarba induló csapattestek fő feltöltő állomása lett. Gondot okozott, hogy a vajdaságiak között volt jó néhány vegyes házasságból származó legény is. Nem bíztak bennük. Néhányat – esetenként nem alaptalanul – vörösnek nyilvánítottak és elzártak, másokat fegyver nélküli robotra rendeltek ki. Szlavkó Bogdan – csak anyai nagyapja volt magyar – viszont szerencsésnek mondhatta magát: a zászlóaljparancsnok a laktanyát kenyérral ellátó Sztankov pékségbe küldte. („Hasonló fajták, legalább szót értenek”). Szlavkónak se többet, se kevesebbet nem kellett dolgoznia, mint a fizetett inasoknak. Jókedvű ember lévén, mindenkivel tréfálkozott. Sok trükköt ismert. Például kölcsönkért az öreg Sztankovtól egy kétpengőst, öklében összeszorította, majd mutatta, hogy eltűnt. Nagy lett az elképedés, mikor azonban az öreg már követelte az érmét, Szlavkó hirtelen tüszentett egy nagyot, és láss csodát! – a kétpengős ott volt zsebkezdőjében. Vagy egy másik alkalommal a pékmester zárná be a boltot, hogy reggelizhessenek – reggel kilencre mindig elvitték már az asznapi sütet –, de nem találja a kulcsot. Keresi, átkozódik, az inasokra fogja, azok meg Szlavkóra. Szlavkó mentegeti magát, ő nem tehet semmiről, a mester biztos beleejtette a tésztába. Ugrania kell a nyakonvágás elől. De nincs mit tenni, hozzák a lakatot a padlásról, azzal zárnak be. Osztják a vaját, a zsemléket, és Szlavkó figyelmezteti a mestert: óvatosan harapjon. Megint ugrania kell. Aztán a mester nagyot üvölt. Ráharapott a kulcsra, persze, hogy bele volt sütvé. Szlavkó most nem menekül a füles elől, de azért utána nevetve, barátságosan hátba vágják. A mester új zsemlébe harap, és mosolyogva rág. Elakad. Forgatja, piszkálja szájában a pépet, s kiszed egy kis papírlapot. Rajta felirat: „*Єзтермар ђатран mehglehet enни!*” Lechler Manyi is kedvelte Szlavkót. Egy reggel Szlavkó elkezdte szokásos érmetrükkjeit az üzletben, eltűntette, majd kiköpte, vagy Manyi zsebéből, füléből vette elő a kétpengőst. Mikor épp a másik gallérja alól húzta volna ki, belépett Rezső. Szlavkó és Manyi kacagtak, Rezső bevágta az ajtót és

elrohant. Fél évig hír sem jött felőle, akkor küldött egy levelet. Kétségbeesve ecsetelte benne csalódottságát és szégyenét. „Ez hülye!” – konstatálta magában Manyi, és elhatározta, hogy kiveri fejéből. Nem sikerült. Folyton rágta a kétség, vajon Rezsőnek van valakije és csak ürügyet keresett a lelépésre, vagy tényleg ennyire a szívére vette, hogy egy idegen megérintette kedvesének gallérját. „Ideje színt vallani, ideje színt vallani!” – mondogatta magában nagyanyám, s néha – hallottam –, ál-mában is. Még egyszer találkoztak, valamikor a 80-as évek közepén, véletlenül, a balatonfüredi szívkórházban. A kúra végén nagyanyámat mi hoztuk el a Trabantunkkal, Rezső bácsit már két nappal korábban hazavitték Salgótarjánba. A hullaszállítók.

– Minden gimnazista és főiskolás kurva! – jelenti ki ellentmondást nem tűrően Ella.
– Ordasnagy! – helyesel lelkesen Juci.
– Szingliznek, ami csak arra megy ki, hogy bárkivel összefeküdhessenek. Nyavalyognak, hogy még várniuk kell az *igazira*. Nahiszen, azt várhatják. Olyan csak a filmekben meg a g'sangokban van. Régen tudták a módját: ha a lány elérte a kort, kommandáltak neki. Hm, bumm, kinek ilyen, kinek olyat. „Megszoktak” idővel – ahogy az öregek mondták. A napkori imádkozó egylet vezetője folyton azt hajtogatta, ha jönnek az oroszok, nőközösség lesz. Csak félig lett igaza. Mert, na, a komnesták is megérték a pénzüket, de a mennykő csak most ütött be. Próbaházasság, buzisházasság – kész gomorra. Meg a szinglizés! A lányok csak úgy élnek a nagy semmibe! Tanulnak, tanulnak, de minek? Egy levest nem tudnak behabarni. És a kapát nem fogná meg egyik sem... Nincs is több olyan szolid, tiszta teremtés a világon, mint a te Szilvikéd! – mondja váratlanul felém fordulva. Nem tudom, komolyan gondolja-e, vagy csak tekintettel van rám.

(„Misling, g'sang, sparhelt” – ezek létező kifejezések nagyanyám falujából, bár a napkori svábok már rég nem beszélnek svábul, csak olyan *svábosan*.)

A kamarában vagyok. Újabban a két világháború között játszódó detektívtörténeteket írok, ezekhez keresek anyagot: korabeli bulvárt. Halmokban áll a Tolnai Világlapja, a Színházi Élet és a Nyárligeti Hírmondó. Egy nyalábbal magamhoz veszek. Az ajtónál kicsúsznak kezemből. Összeszedem, s közben kezembe akad egy ismeretlen: Magyar Újság. 1944-ből. Azt gondolom, valami kis nyilas szócső lehet, de a második oldalon glóriás Joszif Visszarionovics portré, tehát épp fordítva, a Vörös Hadsereg propagandalapja. Erről eszembe jut Juci néni szökése. Juci néni ugyanis férjnél volt, de nem volt. A következő történt: a vajszívű, de kegyetlen Tecka néni, lelkiismeretes asszony révén sosem tett különbséget vér szerinti és nevelt lánya között, így mikor Juci elérte a húszat, neki is kommandáltatott férjet. Pazonyból. Róla nem sokat tudok, ha látogatóba jött leendő arájához, az mindig bemenekült Nyárligetre. Egyszer eltitkolt időpontban jött – így esett meg a lánykérés. Már ki volt tűzve az esküvő, mikor Napkor fölött kitört az égháború. Szó szerint. Az egymásnak rontó Messerschmittek és Sturmovikok jelezték a front megérkezését. A férfiak légoszolgálatba mentek, a nők – már a tízévesek is – vénasszonygúnyát húztak, komrommal kenték be arcukat, és elmenekültek a szőlők végén lévő árokba. Juci néni már eleve ott volt, ő leendő férje elől is bújt. Aztán jött a Vörös Hadsereg, és a félelmek nem bizonyultak alaptalanoknak. Aztán elment a Vörös Hadsereg, és vele Juci néni. Tavaszra került elő. Kiderült, a Csombor tanyán annyira összemelegedett egy

19-ben Moszkvába került emigránszal, aki tolmácsként tért vissza Magyarországra, hogy továbbvonult vele Pest felé, és még 44 telén összeházasodtak. Erről a tolmácsról semmi továbbit nem árult el. Elesett Budapest ostrománál vagy csak lecserélte napkori bázisnyáját egy másikra? Örökre titok marad. A vajszívú, de kegyetlen Tecka néni majd felrobbant mérgében és legszívesebben végigkorbácsolta volna szájhává lett lányát a falun. Pazonyi vőlegénye is majd felrobbant, de annak esze ágában sem volt bárkinek is elkürtölni csúfuljárását. Sose látták többet. De Tecka néni lehetetlen helyzetbe jutott. Ha elárulja, hogy Juci férjhez ment egy oroszhoz, örök szégyenbe kerül, ha azt mondja, elrabolták és erőszakot követtek el rajta, úgyszintén, mivel az emberek nem nézik a körülményeket, ha egy lány nem érintetlen az esküvőjéig, az szajha és kész, nincs mit magyarázkodni, ha azt hazudja, rokonhoz menekült, ha el is hiszi a falu, *állapota* ügyis kiderül a nászéjszakán, s ez a legnagyobb szégyen. Azonban a vajszívú, de kegyetlen Tecka néni nem véletlenül volt a napkori gazdasszonyok kapitánya, megtalálta a megoldást: „Vénlányt kell csinálni Juciból!” Eltagadta tehát nevelt lányának különleges férjhezmenését, és addig küldözte ide-oda rokonokhoz, tanyára, míg az betöltötte a 25-öt, mikor egy lány már ügyis hiába várja, hogy bekössék a fejét. Nem sokra rá, Tecka néni csontszűben meghalt, de – úgy mondják –, megnyugodva hajtotta örök álmra fejét.

Búcsúzkodunk. Ella néni a kapuban megöleli nagyanyámat, majd átadja nekem. Engem megsimogat.

– Jól van fiacskám, belőled rendes ember lett. Olyan vagy, mint apád, meg mint nagyap... szóval, mint apád. Becsüld meg magad és családodat! – int.

A Kállai úton haladunk a körút felé. Nagyanyám már nyújtja az ezrest. Ez az egyetlen idegesítő a kirándulásainkban, hogy mindig ki akarja fizetni a benzinköltséget. Vita van belőle. A körforgalomnál lassítok és megpillantom a Sas kocsmá mögötti mérki hentesboltot. Tudnivaló: ott mindig van friss, főtt borjúsafaládé. Imádjuk. Felajánlom, ha eszik velem, elfogadom a pénzt. Boldogan bólint. Persze az üzletbe nem jön be, a kocsiban falatozunk.

2009. április 2. csütörtök, Nyárliget

Elvira

Elvira nézdegél, leporol egy-két könyvet, megvárja, míg végzek a kölcsönzőkkel, aztán megvizsgál egy fikuszt, és ígéri, hoz tápanyagoldatot. Valami nagyon ki akar jönni belőle, és tudom, hamarosan ki is fog.

– Meghívott! – böki ki végre áhítattal. – Capuccinózni! A Pázmány téri *elegáns* kávéházba. Négykor találkozunk.

Elvira társkeresési gondokkal küzd. Sokan ajánlkoznak, de mind csak *azt* akarja, gyakran figyelmeztetem, de ő is panaszkodik. „Egy normális kapcsolatban színházba, étterembe, kirándulni járnak, a férfi *felvállalja* partnerét!” – vetettem oda a múltkor. Rosszul esett neki, arra azonban nem gondoltam, hogy eleddig még egy kávéházba való meghívásig sem jutott el.

– El kell kéredzkednem, hogy hazaugorhassak átöltözni. Jajj, mit vegyek föl? Szerinted? Jó lesz az a kis fekete estélyi, ami az alapítványi bálon volt, rajtam? Vagy *kockáztassam meg* így, ahogy vagyok?

Végignézek Elvira magas sarkú, fehér cipőjén, rózsaszín zokniján, rózsaszín nadrágján, rózsaszín blúzán, homlokára tolt, rózsaszín napszemüvegén, monumentális csattal díszelgő, zöld, műbőr övén, és megrázom a fejem.

– Ne változtass. Csak elrontanád.

2009. április 20. hétfő, Nyárliget

Ajándékcsirke

Beköszönök nagyanyámnak és Bazsinak, aztán hideg teát iszok a konyhába. A tűzhe-lyen nagy lábas. Az illatáról érzem, *ajándékcsirke*s töltött káposzta. Nagyanyám mes-tere, hogyan lehet *egy* csirkéből kondérnyi töltött káposztát készíteni: a csirkemell húslevesként kezdi pályafutását. *Gyenge* húslevesként, *mert az az egészséges*. A hús-leves felét megesszük, a láb, a fej, a farhát, a répa és a petrezselyem mellé kerül tört krumpli és sóskaszósz. (Valamikor a napkori szőlőben vadsóskát tépett, de ma már ahhoz is drága pénzen kell hozzájutni a piacon.) A húsleves másik felét nagyanyám felönti mégannyi vízzel, lök bele ezt-azt, ami éppen otthon van, így az akkor már zöldségleves. A szárnyból, combból, combjatóvéből paprikás lesz. A mellét ledarálja, összekeveri ötször annyi rizzsel és megtölti velük a kelkáposztaleveleket. (Vagy a torna-, vagy a karalábé-, vagy a szőlőleveleket, ami éppen van, csak fejskáposztát nem, attól puffad.) A világ kilencedik csodája: remek töltött káposzta, amiben alig találni húst, és az a kevéske is csak olyan semmilyen ízű, kétszer kifőtt csirkehús. Felemelem a fedőt. Egy méretes halat pillantok meg. A hal nem része a töltött ká-posztának, Bazsi szokta venni a piacon, mert magas a trigliceridszínje. Mélytengeri halolaj kapszula lenne a legjobb, de azzal nem lehet jóllakni. A hekk nyilván kihűlt, mire hazahozta, és azzal, hogy a frissen elkészült ételre téve melegítette meg, nem kevés áramot megspórolt. Este van, és lám, még mindig meleg.

Bent eldőlök a díványon, odaadom a szokásos süteményt – pillanatok alatt elfogy –, és várom Bazsitól a híreket. Sorolja: Timikéék rájöttek, hogy már Írországból is csak a gazemberek élnek meg, ezért Kanadába készülnek, aztán Bazsi és nagyanyám majdnem szívszélhüdést kaptak a minap, ugyanis küldemény jött a Nyugdíjigazga-tóságtól, és felbontva nagynénémnek egy irtózatosszó ötlött a szemébe: *megvonva*. Följajdulva eldobta, és a levél egész nap ott feküdt a földön, hozzáérni sem mertek. De éjfélkor mégis neki kellett állni végigolvasni, mert különben nem tudtak volna elaludni a rettegéstől. Nem nyugdíjkimutatás vagy határozat volt, hanem csak egy tájékoztatás – újabban küld efféléket magáról az APEH, meg talán a Rendőrség is –, melyben valami olyasmi szerepelt: „az elmúlt év mérlegét *megvonva*”, a döntésho-zók ilyen meg ilyen kiigazításokat látottak jónak a nyugdíjkifizetések zavartalan... stb. stb. Nagyot nevetünk, de mikor kérem, hogy adják ide, hadd olvassam el én is, Bazsi kereken megtagadja. – Nehogy mégis kihámozz belőle valami megvonást!

Ha csökkenne nagyanyám nyugdíja, az szörnyű lenne Bazsi lányának, Timikének. Mint említettem, ők nem keresnek annyit Írországból, hogy kifizethessék a rezsi-jüket. Nagyanyámnak kell pótolni, így viszont meg ő nem tud kijönni, ezért neki Bazsi pótol be, persze Bazsinak is kevés, ami marad, neki mi egészítjük ki, csakhogy így meg mi futunk ki a pénzünkéből hó végén. Minket az én és feleségem szülei tá-mogatnak, viszont most, hogy anyósom nyugdíjas lett, rászorol feleségem nagyany-jának adományaira, őt az öccse támogatja, aki viszont alkalmanként húsz évvel

fiatalabb feleségének szüleitől kér kölcsön...

Nagyanyám már csak velem tud kimozdulni a lakásból, ismereteit Tv-ből szerzi. Nincs jó véleménnyel a világról

– Jaj, Lacikám, pocsék a nép, és egyre pocsékabb, Franciaországban a bemondónők bugyira vetkőznek a híradó alatt, az amerikaiak meg arra vesznek meg, hogy félbemaradt emberek lecekkal püfölik egymást...

Ez igaz, láttam én is, törpe pankráció, vagy angolosan *midget wrestling* a neve.

Bazsit rendkívül sok dolog érdekli, de mielőtt előadná legújabb értesüléseit, nagyon sóhajt.

– Roland...

Roland Bazsi régi barátnőjének fia. Befogadták az üres szobába, cserébe minden hétvégén hoz tojást, zöldséget, gyümölcsöt, ami éppen van a kertben, és egy kopasztott csirkét. (Az ajándékcserkét.) Ha Rolandot elküldenék, megsértenék az anyját, és ráadásul mindezekről le kellene mondani, ami nagyon nehezükre esne. De Rolanddal gond van. Pedig meg se mukkan, és tulajdonképpen sosincs otthon, folyton a nyomdában dolgozik, csak mégis, *úgy ahogy van*, valami nem stimmel rajta.

– Sokáig engedte a vizet? Égve hagyta a gázt a konyhában? – kérdem mosolyogva, de látom Bazsin: komolyabb dologról van szó.

– Éjfél után megnézte az órát!

Ez egyelőre még kész rejtély.

– Azt a faliórát, amelyik a folyosón van. Fél egykor, már majdnem aludtam.

– Szóval úgy! Tapintatlan volt, nem kétséges. Azért ez még nem a világvége.

– Aztán újra kijött, és újra megnézte.

– Na és? Nyilván félálomban volt és elfelejtette az időt, mire visszaért.

– Csakhogy fél egytől reggel hétig egyfolytában az óra és a szobája között trappolt, le-föl, le-föl...

Van egy másik furcsa szerzet is a környéken: Micsász. A Kórház utca túlsó oldalán lakik. Termetes asszonyosság, olyan vadkankinézettű. Télen-nyáron melegítőalsóban és pólóban jár, folyton cigarettázik, és majd felrobban a méregtől. Ha valakivel szoba elegyedik, rögtön közli vele, hogy ő Afganisztánban szolgált, és azóta erős késztetése van az emberölésre. Zavart elméjű, amiről papírja is van, így ha megöl valakit, nem fogják felelősségre vonni.

– Micsász! Micsász! – hallok minap ordítani. Hátrafordulok, s látom, közeledik felém valaki. Ordibál tovább. „Engem néznek Micsásznak?!” – fut át a fejem, és kezdek megsértődni. Aztán ahogy befordul a Gárdonyi iskola sarkán, már felismerem magát Micsászt. Keresem arcán a skizofrénia jeleit – hisz magát szólítgatja –, mikor felismerem ordításában a kérdő hangsúlyt. Tehát innen a neve: Micsász, azaz *Mit csinálsz?* – erősen hadarva ejtve. Este fél tízkor a bejáróban állva, az állandóan beragadó kaputelefonon matatni, valóban gyanúsnak tűnhet, persze van magyarázata: nagyanyám már nem bír támasz nélkül elvánszorogni a lakás bejárati ajtajáig, hogy beengedjen, Bazsi meg hattól kilencig, fél tízig Gyulát *rendezi*. Nincs kedvem Micsászt bevonni családi ügyeimbe. Egymásra meredünk. Aztán elmondja, hogy Afganisztánban szolgált, és azóta embert akar ölni, s ha megteszi, a haja szála sem fog meggörbülni, mert igazolása van, hogy elmeháborodott. Bólintok, s ekkor végre kinéz az ablakon Bazsi, látja, mi a helyzet, gyorsan megnyomja az ajtónyitó gombot. Beugrok, nehogy még a végén tényleg megöljenek.

– Az már egy kicsit tényleg túlzás – hagyom helyben, amit Bazsi mondott Roland hajnali mászkálásáról.

Bazsi eztán kedvenc témájáról, a lélekvándorlásról kezd értekezni. Régóta úgy érzi, unokájában találta meg lelke a következő állomáshelyét, azonban sokáig nem értette, miként lehetséges ez, hisz Timike lányával, Kistimikével, egyszerre élnek. A múltkor utánanézttem a dolognak, és jó hírrel szolgálhattam: a reinkarnációban nem számít az időbeliség, a lélek előre, hátra is tud haladni, vagy akár egymásra toldhatnak a lélekhordozók. Bazsi ennek örül.

Anyám Földesen élő, vagy feleségem vásárosnaményi–tákosai atyafiságára gondolva mindig az jut eszembe, amint gabonáról, állatokról, házfelújításról és egyéb kézzelfogható dolgokról beszélnek, ellenben ha nyárligeti rokonaimnál vagyok, rendre hihetetlen esetek, különös emberek kerülnek terítékre, nem tudom, ez egész Nyárligetre jellemző-e – gyanítom, hogy igen –, vagy inkább csak apám famíliájára. Például az első emlékem Bazsíról: hét-nyolc éves lehetek, a Jósza András utcai nyomós kútnál várunk sorunkra, mikor megbök: – „Nézzed csak azt a colos lányt ott a szikvizesnél, annak két szíve van, ikernek készült, de menet közben mégis csak egy lett, viszont a két szíve megmaradt.” Vagy egy másik: nagyanyámmal, Bazsival és Viccesmarival a régi ház nappalijában tökmagot rágunk. (Nagyanyám imádja a tökmagot, csak sajnos újabban puffad tőle.) „– Elég jól néz ki, ahhoz képest, hogy átment fejen a tűzoltóautó...” – mondja Viccesmari a nemrég távozott vízóraleolvasóra, és nagyanyám meg Bazsi nagyot bölintanak rá. Nem beszélnek ki az ügyet, mert az – úgy tűnik – közismert, de belegondolnak fájdalmas balesetébe, és szánják. (Szegény Viccesmari pár héttel ezután meghalt, ugrott volna fel a reggeli gyorsra, és beesett a szerelvény alá. Bárcsak az írói fantázia íratná ezt velem! Egyébként nevével ellentétben sosem hallottam viccelődni. Többnyire szomorúan ült a nappaliban, és forgatta csuklóján az akkor divatba jött karperecrádiót. Igaz viszont, hogy leginkább a Dezsi háreméből kiszorult lányok keresték nagyanyám társaságát, s közéjük tartozott ő is. Dezsiről most annyit: ő apám öccse, vagyis Bazsi bátyja.)

Beszélgetünk még arról az irtózatosan drága búrkipliről, amit nagyanyám vagy 15 éve Bécsben vett, s miután a schillinget forintra átszámolva rájött a merényletre, a galambokkal etette meg *bosszúból*, a pacalfőzés titkáról, vagyis hogy mikor jön el az a pont, amikor már nem puhulni, hanem megint keményedni kezd, és végül arról, mi előnyösebb, a koporsós, vagy az urnás temetkezés. Bazsi az utóbbit favorizálja, már katalógusokat is beszerzett, és kinézett magának egy „Forever Eden” nevezetűt. Megmutatja, tényleg egész csinos, csak az a baj vele, hogy drága, mivel külföldről kell megrendelni. Nagyanyám ingadozik. A koporsótól viszolyog, mert azt a földbe teszik, ahol állandóan sötét van, meg hideg és lucsok, de az urnával is vannak fenntartásai.

– Nem mondom, igazán formás, ráadásul nem férnek hozzá az emberhez a *rágóférgék*, de valahogy mégiscsak olyan szűkös ott a hely...

Nevetünk.

A bejárónál felkapom hátizsákom, s már a biciklit lakatolom ki, mikor pisszegnek. Bazsi az. Az ablakban. Balra bök a fejével, halkán beszélne, nehogy Roland meghallja, mivel azonban én egy emelettel lejjebb vagyok, mégis meg kell emelnie hangját, *hangosan suttog*.

– Talán holdkóros. Vannak ilyenek, láttam a Discovery-n. Ártalmatlanok, csak minden hónapban van egy-két nap, amikor *rájuk jön...*, de, szóval, különben ártalmatlanok...

Éjfél felé járhat, az idő remek, ez az első igazi, tavaszi nap. Az utcai lámpa nem működik, mégis minden részletet látni, mintha vékony viaszréteg borítaná a házat. Felnézek, telihold van.

2009. május 2. szombat, Nyárliget

Fordított arányosság.

Timikéék sorsa akkor fordult rosszra, mikor férje végre munkát kapott. Addig csak elédegltek a nagyanyámtól – valójába Bazsától, vagyis tőlünk, szüleinktől, vagyis feleségem nagyanyjától... – kapott apanázból. Timike beosztotta. Rudi – a férje – cigarettáján és kávéján kívül többnyire jutott ennivalóra is. Főleg zsíroskenyeret ettek. Néha parizzerrel vagy paprikával. (Ha Bazsi vitt nekik.) Timike gondozta a házat: nagy gödröket ásott az udvaron, kijelölte hová, milyen zöldség fog kerülni – egyszer még vetőmagért is elküldte Bazsit –, oszlopokat farigcsált, szegeket vert a vályogfalba, majd, ha emiatt még jobban porlani kezdett, sarat nyomogatott a lyukakba. Délben bezörgetett a szomszédokhoz csokoládépapírért. Ez egy akció volt, sok csokoládépapírral digitális fényképezőgépet lehetett nyerni. Timike nem nyert. Szombatonként felbuszozott nagyanyámékhoz és meginspektálta, jól neveli-e Bazsi Kistimikét. Timike lelkiismeretesen képviselte egyetlen gyermeke érdekét, nem takarékoskodott a korholó szavakkal, ha azt vette észre, Bazsi nem plántál belé elég szorgalmat, vagy spórol a ruházatkodásán. Végül kiürítette a hűtőt, zsebre vágta heti jövedelmét meg a buszjegyet, és fenyegetőzve távozott. Otthon folytatta a gödörösást. Rudi nem járt be Nyárligetre. Ez azonban véletlenül sem jelenti azt, hogy Rudi otthon heverészett volna. Szó sincs róla. Rudi minden nap tisztességesen fölöltözött, és átballagott az utca túloldalán lévő Western Sörözőbe. A sörözőt a valamikori téesz méregraktárból alakították ki. Eredetileg akartak rá tenni egy olyan vadnyugatias, derékmagasságban kezdődő lengőajtót – innen a neve. Végül nem tettek rá. – „Jó az úgy is”.

Rudi tehát egész nap a Western Sörözőben tartózkodik. Naponta tíz kávé iszik. (Egyéb italfajtára kimerítette hitelkeretét.) És folyton füstöl. A sörözőben általában fennhangon csatlakozik, azokhoz, akik, szidják azokat, akik sorban csinálják a gyereket, és ebből akarnak megélni, ahelyett, hogy dolgoznának. De ha azok vannak a kocsmában, akik az előbbieket szerint sorban szülik a gyereket, ahelyett, hogy dolgoznának, akkor Rudi azokat szidja, akik szerint egyesek sorban csinálják a gyereket, ahelyett, hogy dolgoznának. Rudi tehát fölöttébb flexibilis. Néha mindenki együtt van, még idegenek is. Békében. Ilyenkor együtt szidják az államot, mert „ebben az országban csak a gazemberek tudnak megélni”. Hiába a sok kávé, Rudi éjfélkor elálmosodik, és hazamegy ágyba bújni. (Ha bele nem esik Timike valamelyik – rejtélyes okból ásott – gödrébe.)

Sokáig elédegltek hát így. Rudi azonban nem volt megelevedve jósorával, panaszkodni kezdett a rokonságban. És valaki megszánta, protekcióval álláshoz jutatta. Kisegítő lett egy benzinkútnál. Rudit rendkívül megrázta az első munkanap. Azonnal rájött, hogy mindenki többet keres nála, borraivalókat vágnak zsebre a sem-

miért, míg neki marad a rabszolgamunkával felérő söprögetés. Kifigyelte: a legjobb pénzszerzési mód megegyezni a sofőrrel, hogy míg az megkávézik, ő letisztítja, levakszolja a gépi mosásban a kocsiját. Talált is egy kuncaftot. Rudi hat autót tört össze. (Szerinte csak ötöt, a hatodik már eleve horpadt volt, de tulajdonosa kapott az alkalmon és azt is vele akarja megfizettetni.) Rudinak jogosítványa nincs, bírósági megrovást kapott és másfélmillió kártérítési kötelezettséget. Timike és Rudi pénzt kért Bazsitól, hogy Írországba mehessenek dolgozni. Kaptak. Timike most egy útépítő cégnél van, gödröt és jelzőlámpáknak, Rudi többnyire egy velük szemben lévő pubban kávézik és cigarettázik, meg szidja az országot, amiért csak a gazemberek tudnak megélni. („Ország” alatt a magyar államot kell érteni, Rudi ugyanis azt teszi felelőssé a romló írországi állapotokért.) Háromszobás lakást bérelnek, Timike fizetése nem elég a rezsire, nagyanyámnak kell pótolni, vagyis, Bazsinak, vagyis nekünk, vagyis...

2009. május 3. vasárnap, Nyárliget Különlegesen hasznos képesség

Jó pár éve, de már a fal leomlásától éppen innen, Berlinben sétálgatok. Charlottenburgban keresem azt a döblines, fassbinderes milieu-t, amit nem pusztított el sem H. megalomániája, sem a szovjetek vagy az angolok bombái, és amit Honecker pannelfelhőkarcolói is megkíméltek. Nem találok. De mást igen. Egy erdőt a bérházdsungelben. Közepén kis tóval. A tó neve Teufelssee, vagyis „Ördögtó”. Nincs benne semmi rémisztő, horgászok gubbasztanak a parti nyírek alatt, az emelkedőkön vörösfenyők és antikforma torzók. Aztán még egy vízfelület: Hundekhelesee, „Kutyatoroktó”. Kis patak ered belőle: Hundekhelegraben, „Kutyatorokárok”. Rajta csinos hidacska: Hundekhelebrücke, „Kutyatorokhíd”. Érdekes torka lehetett itt a kutyáknak.

Ha egy férfinak nincs semmi elintézni valója, előbb-utóbb óhatatlanul elkezd sörrögni. Berlinben pláne. Belépek a két tó közötti stubéba, leülök az ablakhoz, és helyi szokás szerint, kérés nélkül, már hozzák is a korsót. Kinn elered az eső, de csak úgy gyengécskén, a pöttyök nem folynak össze a teraszon. Jobbra látszik a Teufelsberg, magyarul „Ördöghegy”, a város legmagasabb pontja. Mesterséges domborulat, a világháborús romokból keletkezett. Szép csillagvizsgáló van rajta, karfiolhoz hasonlít. Velem szemben, a széles homokúton gyermekek fociznak, három fiú és egy lány. A lány szőke, skótkockás szoknya van rajta, azt húzogatja minduntalan. Gyönyörű nő lesz belőle, olyan, mint a feleségem. (Az eset 1990 vagy 1991 nyarán történt, a feleségemmel pedig csak 1994-ben ismerkedtem meg, de most, visszagondolván arra a nézelődésre, ahogy képzeletben újra leülök ahhoz az ablak előtti asztalhoz, nem tudok szabadulni az érzéstől, hogy gyermekkénti feleségemet látom. Felpanaszolom a sorsnak, amiért ez csak képzeletben lehetséges, de ez messzire vezetne, vissza a történehez!) A pincér mozdulataiból látszik, hogy ő egyben a tulaj is, intek neki, kérek még egy korsóval. Természetesen megérzi idegen akcentusomat, s míg töröl párat előttem, megkérdi, honnan jöttem. Megtudván, hogy nem lengyel vagyok, hanem magyar, rögtön jobb kedvre derül, és elkezd magyarul számolni, meg néhány magyar káromkodást szavalni, ahogyan ez már lenni szokás. A káromkodások avultságából sejtem, amit hamarosan mond is: a háború alatt járt nálunk. Aztán mikor kérdezek a részletek felől, és ő beszél a keleti fálvacskáról, egyre sodródunk az újabb

meglepetés felé – az én életem tele van meglepetésekkel, de nem szokom meg őket, mindig újra és újra meglepődök –, vagyis kiderül, Napkoron állomásozott két hónapig. *Nagyanyám Napkorán*. Ő pedig aztán igazán sokat mesélt azokról az időkről. Megkérdezem a nevét. Azt mondja: „drei”. Felhörpintem a maradékot, hogy hozzassa a harmadikat, de akkor már be is ugrik: nagyanyám említett egy *Otto Drei* nevezetű snájdig hadnagyot, aki *hatással volt* a lányokra. Elárulom neki nagyanyám nevét. Nem ismerős neki. Egyáltalán, nevekre nem emlékszik. Arcokra és helyzettekre viszont igen. Sorra előadja ezeket, s mintha valahol a mélyben nagyanyám alakja is megmoccanna. Hozza a söröket és a sajtos, ketchupos sült krumplit. Grátis. (Előtte nagyot sóhajt – ebből lehet megtudni, ha a kocsmáros a cég vendégévé nyilvánít valaki.) Falatozunk, s előadom a saját, illetve nagyanyám sorsát, ő pedig a sajátját. Négyen voltak testvérek, a három bátyja elesett a háborúban. Megnősült, gyermeke nem született stb., és eljön az a pont, amikor minden idegennel közölhető elmondtunk már. Indulni kéne. De valahogy nincs kedvem máris elvágni a frissen szerzett ismeretséget. Elfogadom az újabb krigliket, s jólesik látni: az öreg a kedvemért elhanyagolja többi vendégét. Most csapongva beszél, például, hogy mindig vágyott vissza Magyarországra, de hát Nyugat Berlinből sokáig szinte lehetetlen volt menni. „Bezzeg, ha megnyertük volna a háborút, nem lett volna ilyen gond!” – mondja nevetve, és cinkosan kacshint.

Fene megette ezt a mai napot is. Félrenyeltem, s a tó fölé hajolva öklendezek. Pedig egészen biztos, hogy nincs semmi a torkomban, csak a kemény kiflivég *helye* ingerlő.

Másfelől: különlegesen fontos és hasznos képesség egy beszélgetést a megfelelő pillanatban befejezni.

2009. május 4. hétfő, Nyárliget

Emő

– A falat kaparom, annyira hiányzik már egy pasi! – rikoltja Emő, feleségem legeslegeslegjobb és egyetlen barátnéja, és köszönés nélkül ledobja magát a heverőnkre. – Ti is itt vagytok? Hoztam nektek valamit, ja nem hoztam, majd kaptok fagyit Sóstón, adjatok egy puszit... – kéri a gyerekeket, s nem zavartatva magát folytatja. – Kezdek begolyózni, tegnap azt álmodtam, hogy pucéron rohangálok a 8-as buszon. Már azt se bánám, ha egy olyan lökött kezdene ki velem, mint te... – ezt természetesen nekem címzi. Általában így beszél velem, szellemesnek találja.

Emő vágyik a férfiakra, és rendkívüli mértékben gyűlöli őket, főleg, ha épp nincs senkije. Mindet gazembernek, hazugnak, csak *azt* akaró, beszűkült agyúnak tartja. Tíz évig kutatta, mi lehet az oka a férfinem eme elfajzásának, mire megtalálta. Az instant élelmiszerek tartalmaznak egy bizonyos X3458^{00HG}–nevezetű, szaporodást elősegítő szérumból származó anyagot, mely megtámadja a prefrontális cortexet, a hosszú távú érzelmekért felelős, orr és homlok közötti agyrészt. Emő legutóbbi pasija azonban *biovega* volt, mégis rövid úton lelépett. Emőnek erre is van magyarázata: – „Azért a legtöbb férfi, mégiscsak úgy egyszerűen, alanatur disznó, nem kell nekik hozzá zacskósleves...”